

ניתן להשיג את העלון
בנקודות רבות ברחבי הארץ
בתוך ה'אוסף גליונות' של 'צוף'

בס"ד - גליון מס' 63

לעילוי נשמת
מו"ר הגאון רבי נפתלי ב"ר
חיים ברוך נבנצאל זצוק"ל
נלב"ע ט' בסיון תשע"ב
הונצח ע"י אחד התלמידים

כל הזכויות שמורות למו"ל

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

חג השבועות

ובדומה לזה מצינו במצות אכילת ג' סעודות בשבת, שגם שם אין גדר המצוה 'באכילה גרידא' של ג' סעודות, אלא גדר המצוה הוא, שיש לענג את השבת ע"י אכילת ג' סעודות, - ולכן קיי"ל בשו"ע (או"ח סי' רפח, ב-ג, וסי' רצא, א), שאדם שהאכילה מזיקה או מצערת אותו, ועונג הוא לו שלא לאכול, לא יאכל, - [ואמנם במוצ"ש לא שייך לאכול בשביל 'עונג שבת', אך המצוה היא לאכול בשביל 'כבוד השבת'].

- ג -

ומעתה אי נימא שגדר המצוה בסעודת 'מלוה מלכה' הוא, 'לכבד את השבת ע"י סעודה', אי"כ יש לעי' טובא, האם מי שיאכל סעודה במוצ"ש, ולא יתכוין לשם מלוה מלכה, יקיים בזה את מצות מלוה מלכה, - משום שגם אי נימא שבמקום ש'נהנה' באכילתו אי"צ כוונה למצוה, אך לכאוי זהו רק במקום שהמצוה היא אכילה גרידא, וכגון באכילת מצה.

אך בנידו"ד שהמצוה היא לכבד את השבת ע"י אכילת סעודה במוצ"ש, הרי אם לא ה' באכילתו כוונה לכבד את השבת, אזי עולה שחוץ מהחיסרון שהוא לא כיוון באכילתו לשם מצוה, הרי יש כאן חיסרון נוסף בעצם המעשה שלו, שהמעשה שלו אינו מוגדר כלל במציאות, כמעשה שמכבד את השבת, אלא מעשהו מוגדר כמעשה אכילה גרידא.

ועל החיסרון הזה לכאוי לא יועיל מה שהוא 'נהנה' באכילתו, כיון שאף אי נימא שבמקום ש'נהנה' אי"צ כוונה לשם קיום מצוה, אך מ"מ אכתי המעשה שלו לא יתהפך למעשה כזה שכיבד את השבת, וכיון שגדר המצוה הוא לכבד את השבת ע"י אכילת סעודה, והוא למעשה לא כיבד את השבת באכילתו, לכן לכאוי י"ל דהוא לא קיים באכילתו את המצוה כלל.

- ד -

והגע עצמך, אם אחד יקום ממקומו בביהמ"ד, בכדי להוציא ספר מארון הספרים, ולאחר שקם ממקומו נודע לו שבאותו רגע עבר לידו ת"ח, וכי האם נימא שלמ"ד שמצוות אי"צ כוונה, אזי יעלה שהוא קיים במה שקם ממקומו את מצות כיבוד ת"ח?? - והרי לכאוי נראה פשוט, שכיון שהוא לא התכוין במעשהו לכבד את הת"ח כלל, לכן אין הנידון שייך כלל לנידון האם מצוות צריכות כוונה, או שאי"צ כוונה, ולכו"ע י"ל שכיון שמעשהו אינו מוגדר כלל כמעשה של כיבוד ת"ח, לכן לא קיים בזה את מצות כיבוד ת"ח כלל.

[ואמנם אם הת"ח התכבד ע"י מעשהו, כיון שהנוכחים לא שמו ליבם לכך שהוא בעצם קם להוציא ספר מהארון, ובעיני הת"ח והנוכחים ה' נראה, שהוא התכוין בקימתו לכבד את הת"ח, - אזי ככה"ג יש לדון, שהוא זכה לכבד ת"ח ע"י 'גרמא' ממעשיו, אך ודאי שאין במעשהו 'מעשה גמור' של כיבוד ת"ח, ודו"ק].

וא"כ לכאוי י"ל דה"ה נמי בנידו"ד, שמי שיאכל סעודה בליל יו"ט שחל במוצ"ש, ולא יתכוין גם לשם 'מלוה

יש לדון בשנה זו שחג השבועות חל ביום א', - האם צריכים לכוין בסעודת ליל יו"ט, שהסעודה תהי' גם לשם מצות סעודת 'מלוה מלכה', שהרי ליל יו"ט חל במוצאי שב"ק, - והאם בגוונא שלא זכרו לכוין גם לשם 'מלוה מלכה', הכוונה מעכבת בזה, אם לאו.

והנה בהגדה של פסח 'חיים לראש' להגר"ח פאלאג'י זצ"ל (שולחן ערוך, א) כתב וז"ל, 'ואם חל פסח במוצאי שבת, יהי' מרבה קצת (בסעודת ליל הסדר) בשביל סעודה רביעית שהוא כנגד דוד המלך ע"ה' עכ"ל, - והיינו דס"ל דמצות סעודת מלוה מלכה שייכת גם כאשר חל יו"ט במוצ"ש, - והובאו דבריו בשו"ת 'רבבות אפרים' (ח"ג סי' רצב) ובספר 'בירור הלכה' (ח"ד עמ' רמח).

והנה בספר 'דרך שיחה' (עמ' רעא) כתב בזה"ל, 'שאלה - אם במוצ"ש שהוא יו"ט יש מצות מלוה מלכה? - (והשיב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א), תשובה - הרי אוכלים סעודת יו"ט, ועולה ממילא למלוה מלכה, הרמב"ם סובר שבמידי דאכילה אין צריך כוונה...', עכ"ל עיי"ש.

והיינו דס"ל למרן שליט"א, שמקיימים שפיר את מצות סעודת מלוה מלכה בסעודה שאוכלים בליל יו"ט, גם בגוונא שלא כיוונו להדיא שהסעודה תהי' גם לשם מלוה מלכה, וזהו משום שבמקום ש'נהנה' באכילתו אי"צ כוונה למצוה.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה יעויין בהמשך דבריו שם (ואכמ"ל בזה), שלכאוי עולה מדברי מרן שליט"א, שבמצות 'מלוה מלכה' גדר המצוה הוא, שיש מצוה 'לאכול' סעודה במוצ"ש, - ולכן אמר בזה מרן שליט"א, שמקיימים את המצוה גם בלא כוונה למלוה מלכה, משום שבמקום ש'נהנה' באכילתו אי"צ כוונה למצוה.

[וכעין משי"כ השו"ע (או"ח סי' תעה, ד), גבי מי שאכל מצה בלא כוונה למצוה שיצא יד"ח, וזהו משום שנהנה באכילתו, - ועי"ע במה שהביא המשנ"ב (שם, לד), שכמה פוסקים חולקים ע"ז וסי"ל דלא יצא, ושכן פסק הפרי"ח, עיי"ש].

- ב -

אמנם יש שמבארים, שבמצות 'מלוה מלכה' לא נאמר שיש מצות 'אכילה' גרידא במוצ"ש, - אלא גדר המצוה הוא, שכיון שצריך לכבד את השבת ביציאתה, כשם שצריך לכבדה בכניסתה, וכמובא במשנ"ב (סי' ש, ב), לכן יש מצוה לכבד את השבת ביציאתה ע"י סעודת מלוה מלכה, - וגדר המצוה הוא 'לכבד את השבת ע"י סעודה'.

ולפי"ז מי שיאכל סעודת מלוה מלכה בצורה כזו, שסעודתו לא כיבדה את השבת כלל, אזי הוא לא יקיים בזה את מצות מלוה מלכה, - כיון שאין המצוה באכילה גרידא, אלא גדר המצוה הוא 'לכבד ע"י אכילה', - ולכן כאשר לא כיבד את השבת בסעודתו, לא קיים את המצוה כלל.

ומדוע רבא שאל את רב ספרא רק מצד החלישות דעת הקלה שהוא גרם למר זוטרא, שכאמור לא נראה שהי' איזה איסור לגרום את החלישות דעת הקלה הנ"ל, - ומזה נראה להוכיח להנ"ל, שי"ל שהם באמת לא הפסידו מצוה בזה, כיון שגם בתחילה לא הי' בידם קיום מצוה של כיבוד ת"ח, - משום שאע"פ שלרבא מצוות אי"צ כוונה, אך מ"מ כיון שהם לא התכוונו בהליכתם לשם כיבוד מר זוטרא כלל, לכן אין זה שייך כלל לנידון האם מצוות צריכות כוונה וכנ"ל.

ולפי"ז שוב י"ל, דה"ה נמי בנידו"ד, שמי שיאכל סעודה בליל יו"ט שחל במוצ"ש, ולא יתכוין גם לשם מלוה מלכה, הוא לא יקיים בזה את מצוות מלוה מלכה, כיון דגדר המצוה הוא לכבד את השבת ע"י אכילת סעודה, והוא למעשה לא כיבד את השבת באכילתו.

- 2 -

אמנם באמת אכתי יתכן לפלפל ולדון, שמי שיאכל סעודה בליל יו"ט שחל במוצ"ש, ולא יתכוין גם לשם מלוה מלכה, הוא כן יקיים בזה את מצוות מלוה מלכה, - משום שיעו"י בסנהדרין (ע"ט). שנחלקו רבנן ור"ש, בנתכוין להרוג את זה והרג את זה, שלדעת רבנן מי שנתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב, ולדעת ר"ש פטור.

ומעתה לא מיבעי לדעת רבנן, שמבואר בדבריהם שכאשר נתכוין לעשות מעשה רציחה בפלוני, אין חיסרון במעשה הרציחה שלו אם לבסוף הרג אדם אחר, - אלא גם לדעת ר"ש שפטור בכה"ג, מ"מ נראה לומר שמסבירא הוא בעצם הי' מודה לרבנן, ורק משום שלמד מקרא יוארב לו וקם עליו עד שיתכוין לו, לכן הוא פליג עלייהו ופטר בכה"ג, - ולכו"ע י"ל דמסברא בעצם לא צריך להיות חיסרון במעשהו, כאשר לבסוף התחלף לו האדם.

וא"כ לפי"ז י"ל, שגם כאשר אחד יתכוין לכבד ת"ח פלוני, ולבסוף התברר שכיד ע"י מעשהו ת"ח אחר, מ"מ קיים בזה את מצוות כיבוד ת"ח, - ויש להוסיף ולדון, שאם לבסוף התברר שכיד במעשהו ב' ת"ח, אזי למ"ד דמצוות אי"צ כוונה, שפיר קיים בזה ב' מצוות, ואין את החיסרון שהעלינו לעיל, - כיון שהוא התכוין במעשהו לשם כיבוד ת"ח, וא"כ אין חיסרון בעצם המעשה, שצריכים להפוך את המעשה למעשה של כיבוד ת"ח, אלא צריך רק להרחיב את המעשה, ולומר שבמעשהו הוא כיבד ב' ת"ח, - ודו"ק בזה כי אכמ"ל.

ומעתה לפי"ז שוב יש לדון, שיתכן שמי שיאכל סעודה בליל יו"ט שחל במוצ"ש, ולא יתכוין גם לשם מלוה מלכה, הוא כן יקיים בזה את מצוות מלוה מלכה, - כיון שהרי הוא התכוין בסעודתו לכבוד יו"ט, וא"כ סעודתו אינה מוגדרת כאכילה גרידא, אלא כסעודה שבאה לכבוד, ורק שהוא התכוין לכבד בזה רק את היו"ט, ולא זכר לכון לכבד בזה גם את השבת.

וא"כ יתכן דלגבי זה יועיל מה שהוא ינהג' באכילתו, כיון שבמקום שינהג' יש דס"ל דמקיים את המצוה גם בלא כוונה, וכאמור אין כאן חיסרון בעצם המעשה, כיון שהמעשה בעצמותו בא לכבוד, אלא צריך רק להרחיב את המעשה וכנ"ל, - ודו"ק כי אכמ"ל, **ויש לפלפל.**

לעילוי נשמת
הר"ר יצחק בן הר"ר חיים צבי זצ"ל
גלב"ע ח' בסיון תשל"ח

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
כמו כן בקו זה ניתן להאזין לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

מלכה', הוא לא יקיים בזה את מצוות מלוה מלכה, כיון דגדר המצוה הוא לכבד את השבת ע"י אכילת סעודה, והוא למעשה לא כיבד את השבת באכילתו.

- ה -

וכיון שיהיו כאלו שירצו לחלוק על הנ"ל ויאמרו, שלמ"ד שס"ל שמצוות אי"צ כוונה באמת י"ל, שבמעשה הנ"ל הוא אכן קיים במה שקם ממקומו את מצוות כיבוד ת"ח, ולא אכפת לן בזה שהוא לא התכוין במעשהו לכבוד כלל, - **לכן אציע בזה לפני הלומדים ראייה להנ"ל, ע"פ פילפול נפלא וכדלהלן.**

דהנה מסופר בגמ' (חולין צד:), **'דמר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזיל מסיכרא לבי מחוזא, ורבא ורב ספרא הוו קא אתו לסיכרא, פגעו אהדדי (נפגשו באמצע דרכם), הוא סבר לאפיה הוא דקאתו (מר זוטרא סבר שהם יצאו לקראתו לכבודו), אמר להו למה להו לרבנן דטררו ואתו כולי האי (למה טרחתם כ"כ), א"ל רב ספרא אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר (אלא לעשות עסקינו ולילך למקום אחר יצאנו), אי הוה ידעינן, טפי הוה טרחינן (אך אילו היינו יודעים שאתה בדרך, היינו טורחים עוד יותר לכבודך).'**

א"ל רבא (לרב ספרא) מ"ט אמרת ליה הכי דאחלישתיה לדעתיה (מדוע אמרת לו זאת והחלשת את דעתך, שהרי הוא הי' סבור שיצאנו לכבודו), א"ל הוא קא מטעינן ליה (ויש בזה גניבת דעת, א"ל רבא) איהו הוא דקא מטעי נפשיה', ע"כ.

ויעו"י בתוס' (שם, בד"ה והא) שמבואר בדבריו, שמה שרב ספרא אמר למר זוטרא, שאילו היינו יודעים שאתה בדרך, היינו טורחים עוד יותר לכבודך, לא הייתה זו אמירה בדרך גוזמא בעלמא בכדי לכבד את מר זוטרא, אלא באמת כך הם היו נוהגים אילו הם היו יודעים שמר זוטרא בדרך.

- ו -

ומעתה יש להקשות בזה, דהנה לכאוי י"ל דהחלישות דעת שנגרמה למר זוטרא כשנודע לו שהם לא יצאו לכבודו, הייתה חלישות דעת קלה בלבד, כיון שבתוך כדי דיבור לזה הרי רב ספרא אמר לו, שאילו היינו יודעים שאתה בדרך, היינו טורחים עוד יותר לכבודך.

וא"כ י"ל, שבמה שרבא שאל את רב ספרא, מ"ט אמרת ליה הכי דאחלישתיה לדעתיה', לא הייתה כוונתו לשאול, מדוע עברת על האיסור לצער יהודי (וכ"ש לצער ת"ח), דאין לומר הכי, משום ד"ל דהחלישות דעת הקלה הנ"ל, אינה נכללת באיסורים שנאמרו בהא שאסור לצער יהודי, - אלא י"ל דרבא שאל את רב ספרא, שהגם שמדובר בחלישות דעת קלה בלבד שאין בה איסור, אך מ"מ מדוע ראית לנכון לעשות זאת.

ומעתה יש להקשות בזה, דלכאוי רבא הי' צריך לשאול את רב ספרא, שאלה חזקה הרבה יותר, - דהרי רבא ס"ל שמצוות אי"צ כוונה (ר"ה כח:), ואי נימא שלמ"ד דמצוות אי"צ כוונה הדין הוא, שגם כאשר עשה מעשה מסויים ולא התכוין במעשהו לכיבוד ת"ח כלל, אך מ"מ אם לבסוף התברר שנגרם ממעשהו כיבוד לת"ח, אזי הוא קיים שפיר במעשהו את מצוות כיבוד ת"ח, ולא אכפת לן בזה שהוא לא התכוין במעשהו לכיבוד כלל.

א"כ עולה שבתחילה כאשר מר זוטרא סבר שהם יצאו לקראתו, הרי נמצא שהם קיימו ביציאתם לדרך את המצוה הגדולה של כיבוד ת"ח, ואע"פ שהם לא כיוונו כלל לכבד את מר זוטרא ביציאתם, דהרי לרבא מצוות אי"צ כוונה וכנ"ל.

וא"כ רבא הי' צריך לשאול את רב ספרא, מדוע אמרת למר זוטרא שלא יצאנו לקראתו, וע"י זה הפסדת לנו את מצוות כיבוד ת"ח שהייתה בידינו, והרי זה הפסד נצח נצחים, שהפסדנו כעת את המצוה הגדולה של כיבוד ת"ח שהייתה בידינו.

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המציינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לחז"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)